

ФОРМУВАННЯ НАСІННЯ БАГАТОРІЧНИХ ЗЛАКОВИХ ТРАВ ЗАЛЕЖНО ВІД ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ ТОВ «ЖИТОМИРНАСІНТРАВ»

Мойсієнко В. В., д.с.-г.н., Сладковська Т. А., аспірант

Постановка проблеми та аналітичний огляд літератури. Останніми роками посівні площі під кормовими культурами господарств поступово збільшуються, зокрема під багаторічними травами. При створенні трав'яних фітоценозів досить важливим є забезпечення господарств насінням злакових трав. Злакові багаторічні трави – основа лучного кормовиробництва, важлива складова польового травосіяння. За поживністю 1 кг злакової трави на пасовищі відповідає 0,18–0,22, а на сіножатях під час збирання у більш пізні фази (викидання колоса – колосіння) – 0,22–0,24 к. од.

Головною передумовою зміцнення кормової бази тваринництва за сучасного їх стану є поліпшення та розширення площ культурних пасовищ і сіножатей, підвищення ефективності польового травосіяння. Реалізація таких можливостей у кормовиробництві найчастіше стримується відсутністю в господарствах достатньої кількості насіння багаторічних трав [3, 4, 5].

За сучасного рівня організації насінництва, потреби виробництва не забезпечуються ні за об'ємами, ні за асортиментом. Не набула потрібного розвитку зональна спеціалізація господарств по виробництву насіння трав.

Залишається низькою насіннева продуктивність бобових і злакових трав внаслідок недотримання технології вирощування щодо удобрення, розміщення і вибору попередників покривних культур, густоти і строків підкошування травостою, боротьби з бур'янами, шкідниками і хворобами та організації бджолозапилення [2, 5].

Оскільки при створенні трав'яних фітоценозів досить важливим є забезпечення господарств насінням злакових трав, тому проведення наукових досліджень з метою підвищення продуктивності, виявлення найбільш ефективних сортів, удобрення посівів та вибір покривної культури на сьогоднішній день є актуальними і сучасними.

Мета наукових досліджень: полягає у підвищенні насінневої і кормової продуктивності багаторічних злакових трав на основі комплексної оцінки інтродукційного потенціалу, встановлення особливостей росту, розвитку рослин, визначення економічної та енергетичної ефективності виробництва залежно від елементів технології вирощування в умовах Полісся України.

Об'єкт досліджень: процес формування продуктивності та якісних показників урожаю багаторічних злакових трав залежно від сортових особливостей, удобрення, покривної культури та строків посіву.

Предмет досліджень: фази росту і розвитку рослин багаторічних злакових трав, покривна культура, сорти, удобрення.

Схема досліджень та методика досліджень представлена у таблиці 2. Польові досліді проводились на ділянках Житомирського обласного об'єднання з насінництва кормових культур – ТОВ «Житомирнасінтрав», Житомирський р-н, с. Глибочиця. Ґрунт дослідних ділянок дерново-підзолистий легкосуглинковий.

Різноманітність видів і сортів багаторічних трав дозволяє використовувати їх у різних ґрунтово-кліматичних умовах країни для створення високопродуктивних пасовищ і сінокосів, залуження уражених ерозією схилів, закріплення придорожніх ділянок. Посів спеціальних травосумішок у парках, скверах, біля доріг, на газонах, присадибних і дачних

ділянках сприяє значному покращенню естетичного вигляду населених пунктів [1].

Результати досліджень. Насіння багаторічних трав є суттєвим джерелом валютних надходжень та повернення ПДВ (20%). Ціни на насіння щороку зростають, як в Україні, так і за її межами. Так, київські фірми реалізують голландське насіння трав по 120 грн./кг. Не зважаючи на те, що різко зменшилось поголів'я тварин у всіх категоріях господарств, нині вигідно вирощувати багаторічні трави. Зупинимось на злакових травах, зокрема на райграсі пасовищному, який має універсальне використання: залуження культурних пасовищ, упорядкування стадіонів, створення газонів у містах і на приватних садибах. Вирощування насінників багаторічних злакових трав у ТОВ „Житомирнасінтрав” має високу економічну ефективність. Це підприємство має перспективу, можливість нарощування обсягу виробництва та високий попит на насіння кормових культур для підприємств всіх форм власності та господарювання агропромислового комплексу країни.

В умовах 2012 року насіннева продуктивність злакових трав у ТОВ „Житомирнасінтрав” коливалась у межах 4,0-8,4 ц/га (табл. 1). Більш продуктивною була костриця лучна при безпокровному літньому посіві – 8,4 ц/га насіння. Райграс пасовищний сорту Андріано-80 забезпечив при літньому способі посіву та покривній культурі проса – 6,5 ц/га. Кращими покривними культурами для злакових трав при весняному посіві були озима пшениця та вико-вівсяна сумішка.

Таблиця 1.

**Урожайність багаторічних злакових трав на насіння у
ТОВ «Житомирнасінтрав», 2012 р.**

№ з/п	Злакові трави	Покривна культура	Урожайність, ц/га	
			весняний посів (по снігу)	літній
1.	Грястиця збірна (с. Муравка)	просо	4,0	-
2.	Костриця лучна (с. Діброва)	просо	4,5	-
		без покриву	-	8,4
3.	Райграс пасовищний (с. Андріана 80)	вико-вівсяна сумішка	5,6	-
		просо	-	6,5
		озима пшениця	4,8	-
4.	Райграс багатуокісний	озима пшениця	6,5	-
5.	Тимофіївка лучна (с. Вишгородська)	озима пшениця	3,5	-

Результати наших досліджень з насінниками злакових трав, зокрема грястиці збірної та пажитниці багаторічної свідчать, що формування щільності травостою першого року життя значною мірою залежить від видового, сортового складу, удобрення та покривної культури (табл. 2).

Пажитниця багаторічна, як низовий злаковий компонент, формує більш щільний травостій, ніж верховий злак грястиця збірна. Сорт пажитниці багаторічної Адріана 80 середньостиглий, з пониженим метаболізмом та підвищеним коефіцієнтом кущення. Від початку весняного відростання до повної стиглості насіння 110-115 днів. Витримує високі навантаження на травостій, порівняно посухостійкий. У травосумішки його можна включати від 25 до 45% загальної маси насіння. Особливо придатний для пасовищних та універсальних сумішок, спортивних полів, де він забезпечує добре і швидке створення газону та має високу зносостійкість. Загальна декоративність сорту влітку, весною та восени 8 балів, проектне покриття до скошування 7, а після скошування 8 балів.

В умовах 2012 р. сорт Адріана 80 переважав над сортом Святошин. На удобрених ділянках густота травостою становила 2288-3091 шт./м², у той час як на варіанті без

добрив – 1942-1979 шт./м².

Таблиця 2.

Формування густоти травостою злакових багаторічних трав залежно від сортових особливостей, удобрення та покривної культури, шт./м² (2012 р.)

Покривна культура	Густота травостою злакових трав залежно від сортових особливостей та удобрення, шт./м²					
	с. Муравка			с. Київська рання		
	без добрив	P ₆₀ K ₆₀	N ₃₀ P ₆₀ K ₆₀	без добрив	P ₆₀ K ₆₀	N ₃₀ P ₆₀ K ₆₀
Грястиця збірна						
Без покриву	714	970	1283	709	908	1149
Вико-овес	780	1077	1369	816	999	1311
Ячмінь	846	1253	1501	846	1130	1418
Пажитниця багаторічна						
с. Адріана 80			с. Святошин			
Без покриву	1979	2288	2917	1840	2127	2713
Вико-овес	1942	2314	2950	1805	2165	2742
Ячмінь	1956	2361	3091	1819	2162	2874

Сорт грястиці збірної Муравка був більш ефективний, ніж сорт Київська рання. Так, на варіанті з внесенням N₃₀P₆₀K₆₀ густота травостою становила 1283-1501 шт./м², що на 83-134 шт./м² більше порівняно з сортом Київська рання.

Кращою покривною культурою для грястиці збірної та пажитниці багаторічної виявився ячмінь ярий, особливо на удобрених варіантах досліду.

Висновки. У багатьох економічно розвинутих країнах (Англія, Швейцарія, Нідерланди, Німеччина і ін.) дослідження по вивченню сортового складу та сортосумішок набули досить широкого розвитку, однак у нашій країні наукових дослідів по вивченню впливу сортових особливостей багаторічних трав на формування сійних ценозів, їх продуктивність та якісні показники рослинної маси проведено надто мало.

Для формування високобілкових травостоїв та виробництва якісних кормів сільськогосподарські підприємства Полісся повинні займатися насінництвом трав та проводити сортооновлення багаторічних бобових і злакових трав.

Використані джерела інформації

1. Боговін А. В. Морфометричні особливості багаторічних трав та їх роль у формуванні вертикальної структури лучних фітоценозів / А.В. Боговін, О.М. Давидюк // 36. наук. пр. Ін-ту землеробства УААН. – 2001. – Вип. 2. – С. 47–52.
2. Екобіологічні й агротехнічні основи створення та використання трав'янистих фітоценозів: монографія / М. Т. Ярмолук, У. О. Котяш, А. М. Демчишин, Н. Б. Демчишин. – Львів. : ПАІС, 2010. – 232 с
3. Мойсієнко В. В. Наукове обґрунтування шляхів підвищення кормової продуктивності та довголіття багаторічних травостоїв / Вісник ЖНАЕУ, 2011. – № 1. – С. 35-57.
4. Сазик В.О. Добір видів і сортів багаторічних трав та їх сумішок для створення високопродуктивних сінокосів на осушених дерново-карбонатних ґрунтах Західного Полісся України /автореф. дис... канд. с.-г. наук: 06.01.12 / Сазик Віктор Олександрович. – К., 2001. – 18 с.
5. Чаев Е. П. Агротехника семеноводства пастбищных сортов райграсса пастбищного, овсяницы луговой и ежи сборной в связи с особенностью их биологии : автореф. дис. канд. с.-х. наук: 538 – растениеводство / Е.П. Чаев ; МСХ БССР, Белорус. НИИ земледелия. – Жодино, Белоруссия, 1970. – 23 с.